

ЈАВНИ ДИСКУРС У СРБИЈИ

Национални научни скуп с међународним учешћем
Институт за српски језик САНУ, Београд
1. новембар 2024

ЈАВНИ ДИСКУРС У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

КЊИГА САЖЕТАКА

Уредници

Слободан Новокмет

Миљана Чопа

Програмски одбор

др Весна Ђорђевић, научни сарадник, Институт за српски језик САНУ
др Јована Јовановић, научни сарадник, Институт за српски језик
САНУ

проф. др Борко Ковачевић, ванредни професор, Филолошки факултет
Универзитета у Београду

проф. др Марина Николић, научни саветник, редовни професор,
Институт за српски језик САНУ, Филозофски факултет у
Приштини с привременим седиштем у Косовској Митровици

др Светлана Слијепчевић Бјеливук, виши научни сарадник, Инсти-
тут за српски језик САНУ

др Тања Танасковић, доцент, Филолошко-уметнички факултет Уни-
верзитета у Крагујевцу

Организациони одбор

др Слободан Новокмет, виши научни сарадник, Институт за српски
језик САНУ (председник)

мр Миљана Чопа, истраживач сарадник, Институт за српски језик
САНУ (секретар)

мр Јована Иваниш, истраживач сарадник, Институт за српски језик
САНУ

мр Јанко Ивановић, истраживач сарадник, Институт за српски је-
зик САНУ

мр Ана Крстић, истраживач сарадник, Институт за српски језик
САНУ

мр Милица Рабреновић, истраживач приправник, Институт за
српски језик САНУ

мр Ксенија Стаменковић, Институт за српски језик САНУ

мр Александра Томашевић, истраживач приправник, Институт за
српски језик САНУ

javnidiskurs@gmail.com

<https://javnidiskurs.rs/>

Конференција се реализује уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS / This conference is supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, Public Discourse in the Republic of Serbia – PDRS.

Фонд за науку
Републике Србије

САЖЕЦИ

Драга Бојовић, Весна Миљанић
Филолошки факултет, Никшић

ИМЕНОВАЊЕ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА У ЦРНОГОРСКОМ ПАРЛАМЕНТАРНОМ ДИСКУРСУ

У овом раду анализираћемо друштвено-политичке процесе у Црној Гори и њихов утицај на именовање матерњег језика у посљедњих двадесетак година.

Оваква тема настала је из жеље да се прикаже турбулентна ситуација у вези са именовањем језика и политизација или, боље речено, политикански поглед на ову проблематику. Просвјетна и државна власт је 2004. године донијела одлуку да се у школама Српски језик преименује у Матерњи, потом у „четвороимени“. У Устав је 2007. године уписан службени језик, црногорски. Циљ нам је да прикажемо узроке и посљедице пренаглашеног уплитања политике, тј. појединих партија у питања која се првенствено тичу лингвистике, па и социолингвистике. Корпус нам чине говори посланика у црногорском парламенту.

Кључне речи: српски језик, парламентарни дискурс, матерњи језик, црногорски језик.

Валентина Бошковић Марковић
Универзитет Сингидунум, Пословни факултет, Катедра за
стране језике

УТИЦАЈ МЕДИЈСКОГ ДИСКУРСА НА УПОТРЕБУ РОДНО ОСЕТЉИВОГ ЈЕЗИКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У овом раду бавимо се корелацијом између медијског дискурса и савремене језичке употребе. Кључна тема рада је интерпретација појма родно осетљивог језика у медијима кроз призму Закона о родној равноправности и утицај те интерпретације на говорнике српскога језика. Теоријски део рада нуди кратак преглед законске регулативе о родно осетљивом језику, конкретне примере медијских извештавања и медијског дискурса о Закону о родној равноправности од његовог усвајања 2021. године до данас, са посебним освртом на писани дискурс, и дефинише основне појмове у вези са родно осетљивим језиком. Истраживачки део рада представља резултате квантитативног истраживања спроведеног са циљем да открије повезаност између медијског приказа родно осетљивог језика и ставова говорника о употреби родно осетљивог језика, односно да дефинише да ли је медијски дискурс након усвајања Закона о родној равноправности имао утицаја на саму употребу родно осетљивог језика у савременом српском друштву. Истраживање је спроведено на случајном узорку.

Кључне речи: медијски дискурс, родно осетљив језик, Закон о родној равноправности.

Анђела Васиљевић, Јована Стојановић
Филолошки факултет Универзитета у Београду

МАРКЕРИ НЕОДРЕЂЕНОРАПОРТИВНЕ ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТИ У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

Полазећи од темељних прагмалингвистичких увида као теоријске основе, у раду се испитују формално-синтаксичка и функционално-прагматичка обележја маркера неопређено-рапортивне евиденцијалности, схваћених у најширем смислу као хетероген скуп речи и умерено до потпуно устаљених конструкција које емитент користи с циљем прикривања извора информације. Поменути маркери најпре се разврставају према формално-језичким критеријумима (нпр. модалне партикуле, парентетичке конструкције с глаголима мишљења и говорења, девербативне именице и сл.), уз додатан осврт на особености непосредног синтаксичког окружења, да би се фокус затим пренео на опис семантичко-прагматичких црта, одн. екстралингвистичких чинилаца који се налазе у позадини њихове стабилне употребе у јавној сфери. Квалитативна анализа аутентичних примера ексцерпираних из српског медијског и политичког дискурса показује да се емитент одлучује за потпуно изостављање или пак уопштавање извора информације како из језичко-стилских разлога (нпр. тежња ка постизању економичног и афективно неутралног израза), тако и из социопрагматичких разлога (нпр. дистанцирање и ограђивање од пропозиционог садржаја, ублажавање илокуционе снаге исказа, очување сопственог образа у случају нетачности информације итд.). Напоследку, будући да је преношење информација без јасног навођења њиховог порекла једна од заступљенијих манипулативних и персуазивних стратегија у медијском простору, истиче се значај њихове унакрсне анализе из угла лингвистике и сродних (интер)дисциплина.

Кључне речи: евиденцијалност, неодређен / уопштен извор информације, маркер, медијски дискурс, политички дискурс, српски језик.

Јанко Ивановић
Институт за српски језик САНУ

ГЛАГОЛ *ДАТИ* И ЊЕГОВИ ДЕРИВАТИ У ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

Предмет овог рада су глагол *дати* и његови деривати и начин њихове реализације у јавном дискурсу. Глагол *дати* типичан је представник лексичко-семантичке групе глагола давања. Као лексичка јединица овај глагол поседује велики творбени потенцијал карактеристичан за ту групу глагола. С друге стране, као семантичка јединица, преко функције предиката, овај глагол ступа у рекцијске односе са другим реченичним конституентима. У раду се даје преглед рекцијских допуна глагола *дати* и његових деривата, као што су глаголи *задати*, *издати*, *предати*, *продати* и сл. Фокус је, такође, на семантици ових глагола, али и на њиховој модификованој семантици када се употребљавају у јавном дискурсу. Смер анализе од семантике преко деривације до рекције омогућиће да се уоче опште тенденције у рекцији примарног и деривираних глагола. Истраживање ће обухватити и безличну употребу ових глагола у јавном дискурсу, као и глаголске перифразе у којима се они јављају. Као извор грађе за овај рад послужили су различити веб-портали са српским доменом, *Електронски корпус српског језика*, као и веб-корпус *Serbian Web Corpus PDRS*.

Кључне речи: глагол *дати*, глаголи давања, синтакса, семантика, валентност, реченични модел, публицистички стил, јавни дискурс.

Марина Јањић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

СТИЛЕМАТИЧНОСТ И СТИЛОГЕНОСТ ИЗАБРАНИХ ЈЕЗИЧКИХ
ЈЕДИНИЦА У РЕКЛАМНИМ ПОРУКАМА

Рад се бави стилистичким аспектом језика комерцијалних реклама на домаћим електронским медијима. Циљ истраживања јесу процеси онеобичавања језика реклама на свим лингвостилистичким нивоима, те њихова анализа, описивање и пописивање стилистичког инвентара који представља стожер овог упечатљивог и особеног језичког жанра.

Рекламни функционални подстил претендује да се издвоји као посебан функционални стил (по неким ауторима он то већ јесте) будући да је модерни јавни дискурс незамислив без маркетиншких порука.

Кључне речи: стилема, стилска фигура, онеобичавање, стилематичност, стилогеност, језик реклама.

КОНЦЕПТ *НЕДОЋИЈЕ* У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

У раду се са семантичког и лингвокултуролошког аспекта анализира лексема *недођија* у српском јавном дискурсу, са циљем да се укаже на промене у концептуализацији земље Недођије које се уочавају у савременом српском језику у односу на раније стање. Контексти у којима је регистрована лексема *недођија* ексцерпирани су из корпуса ПДРС.1.0, а грађа је допуњена и примерима забележеним у комуникацији корисника друштвене мреже Твитер (X), као и коментарима читалаца на електронске вести са различитих медијских портала. При анализи се полази од чињенице да сви описни речници српског језика, од Вуковог из 1818. до Матичиног једнотомника из 2011. дефинишу недођију једнообразно, као „веома далеку, удаљену земљу из које нема повратка“. На релевантним примерима из јавног дискурса показаћемо да се овај појам у колективној свести српских говорника данас схвата далеко шире и апстрактније и да је у савременом српском језику компонента удаљености, која је првобитно представљала најзначајнију сему у структури значења лексеме *недођија*, временом престала да буде релевантна. Концепт *недођије* у јавном дискурсу заправо се заснива на идеји о немогућности избављења, напретка, спасења из неког простора.

Кључне речи: лексема, Недођија, концептуализација, јавни дискурс, лингвокултурологија, српски језик.

Борко Ковачевић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

О НЕКИМ ИЗАЗОВИМА УПОТРЕБЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА НА ИНТЕРНЕТУ

Предмет рада су нека општа питања у погледу српског језика на интернету. Прво питање односи се на карактеристике српског језика на интернету. Овде се дискутује о специфичностима употребе српског језика на интернету у поређењу са другим видовима употребе језика, као што су скраћивање и коришћење емотикона. Акцент се ставља на чињеницу да је отвореност ка релативно великом броју говорника значајно смањила формалност јавне писане комуникације на интернету, водећи ка слабијем праћењу норме, односно у исто време и ка некој врсти демократизације језика. У вези са тим је и друго питање којим се рад бави, а то је утицај интернета на српски језик. Кључна ствар у том погледу јесте питање, које се често може чути у јавности, да ли интернет има позитиван или негативан утицај на српски језик, превасходно на његов стандардни облик. И треће питање тиче се будућности српског језика на интернету, односно постављања целог феномена употребе језика на интернету у контекст функционалне писмености. Конкретно, разматра се потреба за формалним образовањем о употреби језика на интернету, односно у његовим различитим жанровима.

Кључне речи: српски језик, интернет, јавни дискурс, стандардна норма, функционална писменост.

Ана Крстић, Александра Томашевић
Институт за српски језик САНУ

ОРТОГРАФСКА НОРМА У МЕДИЈСКОЈ ПРАКСИ НА ПРИМЕРУ ТЕКСТОВА СА ПОРТАЛА *NI*

У раду се бавимо поштовањем ортографске норме на примеру текстова са интернет портала медијске куће *NI* (n1info.rs) објављених у току 2024. године. Анализирани текстови представљају вести из области културе, спорта и политике. Циљ рада је уочавање неусаглашености са ортографским начелима, класификовање по правописним областима, као и систематизовање честих грешака. Поред анализе неусаглашености, у раду је присутно и истицање добре правописне праксе, као и давање сугестија које би водиле већем степену примене правописне норме прописане актуелним *Правойисом српскога језика* Матице српске у језику медија. Анализа показује да се међу честе грешке убраја неисправна употреба интерпункцијских знакова, најчешће знакова навода и запетâ. У корпусу се највише истакла неправилна употреба запета у зависносложеним реченицама, нпр. њихово одсуство у инверзији зависне клаузе, али и погрешна употреба у интерпугирању рестриктивних и нерестриктивних релативних клауза. Поред тога, присутна су и друга разилажења у односу на правописну норму.

Кључне речи: јавни дискурс, језик медија, ортографска норма, портал *NI*, *Правойис српскога језика*.

Соња Леро Максимовић
Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци

СТРАТЕГИЈЕ МАРКИРАЊА ДРУГОСТИ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА

Рад се базира на истраживању начина језичке репрезентације категорије другости и слике другог на примјеру текстова објављиваних поводом проглашења добитника НИН-ове награде за најбољи роман објављен 2023. године. Корпус чине текстови објављени на информативним порталима и интернет страницама новина који се баве поменутом тематиком. Ослањањем на теоријски и методолошки оквир критичке анализе дискурса и критичке анализе метафоре, настојали смо, кроз три главне фазе истраживања – фазу идентификације, класификације и анализе корпуса, испитати како се различита вербална средства и дискурзивне стратегије употребљавају са циљем дефинисања појединих сегмената категорије другости, као што су технике позиционирања субјекта у контексту друштвених и културних структура, адресирање одређеног типа идентитета, успостављање и наглашавање границе на релацији *ми* и *они*, подстицање неједнакости, маргинализације и дискриминације по различитим основама.

Кључне речи: дискурзивне стратегије, другост, јавни дискурс, критичка анализа дискурса, критичка анализа метафора, медијски дискурс.

Vanja Miljković
Institut za srpski jezik SANU

KONCEPTUALIZACIJA POLITIČKOG PROTIVNIKA – POJMOVNI MEHANIZMI I JEZIČKE STRATEGIJE

U radu se, aparaturom kritičke analize diskursa (Fairclough 1995; van Dijk 2008, 2009), teorije pojmovnih integracija (Faucconier, Tarner 2003; Evans, Green 2006) i kognitivne analize diskursa (Tenbrink 2020) istražuju diskursne strategije u reprezentaciji političkih protivnika, na građi koju čine saopštenja za javnost Srpske napredne stranke, Pokreta slobodnih građana i Demokratske stranke u aprilu, maju i junu 2024. godine. Materijal je dobavljen sa zvaničnih sajtova pomenutih političkih organizacija, a obuhvata tekstove u kojima politički akteri direktno ili indirektno (re)kreiraju predstavu o svojim političkim protivnicima. Pojam POLITIČKI PROTIVNIK definisali samo isključivo naspram sadržaja samih tekstova, pa je politički protivnik u kontekstu pojedinačnog teksta svaki učesnik u javnoj komunikaciji čije reči i aktivnosti neka politička grupacija u datom tekstu konceptualizuje kao suprotstavljene sopstvenoj politici i interesima. U tom je smislu zanimljivo koje su se sve kategorije našle u opsegu ovog pojma (druge političke stranke i njihovi predstavnici : glasači tih stranaka : mediji). Na tekstualnom makroplanu razmatrani su tipovi saopštenja u kojima se konceptualizuju politički protivnici, od SAOPŠTENJA NAPADA do SAOPŠTENJA SAMOPOHVALLA, a ispituje se i odnos između tematskog fokusa i semantičke kompresije na relaciji naslov–sadržaj. Na makroplanu analizirani su tipovi konceptualizacija, među kojima su direktna kategorizacija (kriminalci, huligani...), zamagljena kategorizacija (pojedinci, dotični...), ironična kategorizacija (humanitarci, dušebrižnici...), konceptualizacija disanalogijom (kada se uporedo stvara pohvalna mentalna predstava o sebi), uokvirujuća konceptualizacija (kada protivnici dobijaju uloge u negativno vrednovanim pojmovnim

okvirima), metaforička konceptualizacija (odabir konotativno obojenih izvornih domena i stvaranje metaforičkih scenarija). Posebna pažnja se posvećuje pojmovnim mehanizmima koji učestvuju u tim konceptualizacijama, pre svega različitim tipovima pojmovne integracije i vrstama semantičkih kompresija kojima se postiže metonimijski efekat (skaliranje i sinkopacija). Na kraju, na osnovu iznete analize diskutuje se o načinima izgradnje mentalne predstave o političkim protivnicima i jezičkim strategijama koje se u tom cilju angažuju, kao i o značaju primene aparature kognitivne semantike u takvim istraživanjima.

Cljučne reči: kognitivna analiza diskursa, konceptualizacija, pojmovna integracija, politički diskurs, semantička kompresija, srpski jezik.

Марина Николић

Институт за српски језик САНУ; Филозофски факултет Универзитета у Приштини

СИНТАКСИЧКЕ ПРОМЕНЕ У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

Пре двадесет пет година Одбор за стандардизацију српског језика донео је документ под називом *Картоотека језичких недоумица*. Ту су забележене мање или више системске појаве које утичу на промене у стандардном српском језику. Оне су издељене по језичким нивоима и издвојене у односу на то да ли представљају (развојну) тенденцију у језику или је реч о „ситницама“ и „дилемама“, где се јављају варијанте појединих речи и конструкција од којих је једна најчешће супстандардна или нераспрострањена (углавном из редова архаизама). Циљ овог истраживања јесте утврдити статус побројаних тенденција и недоумица из области синтаксе кроз одговоре на следећа питања: да ли су ови процеси још увек активни у језику? Да ли су промене већ извршене, односно да ли су одређене варијанте превладале или још увек постоје колебања и дублетне форме? Да ли у садашњем тренутку постоје и забележене су нове тенденције и варирања у односу на *Картоотеку* и које би то биле? Анализа ће бити спроведена на веб-корпусу PDRS 1.0, резултату пројекта *Јавни дискурс у Републици Србији (Public Discourse in the Republic of Serbia)*, а као контролни корпуси биће коришћени постојећи електронски корпуси српског језика. Грађи ће бити приступљено из аспекта градуелности (и... и...), насупротив превазиђеном структуралистичком, бинарном принципу (или... или...), где год је то могуће. Да је могуће приступити градуелно и језичком нормирању доказују и радови страних (Bolinger 1961 и др.) и домаћих лингвиста (Радовановић 2009, Пипер 1990, 2008, Николић 2010 и др.). Оваква методологија заснована је на принципу да су поједина језичка средства допуштена па и пожељна

у једном функционалном стилу или одређеној комуникативној ситуацији, док су та иста средства у другим околностима непожељна, а некада и забрањена, имајући у виду етикецију, говорне чинове и др. Границе између категорија правилно/неправилно нису јасне нити чврсте, па је боље говорити о нејасним (енгл. *fuzzy*) границама. Међутим, поједине језичке појаве извесно остају на нивоу супстандарда. Перспективе за даља проучавања леже у потреби сваког стандардног језика да прати и одговара на промене које се у њему јављају. Српски се језик, у том смислу, не разликује од осталих модерних језика.

Кључне речи: језичко нормирање, стандардни језик, синтакса, српски језик.

Слободан Новокмет
Институт за српски језик САНУ

СТРАТЕГИЈЕ ГРАФИЧКОГ И ДРУГОГ „ПРИКРИВАЊА“
ТАБУ РЕЧИ У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

У јавном дискурсу, у који за потребе овог рада убрајамо штампане и дигиталне медије, као и друштвене мреже, у табу речи, за разлику од традиционалног схватања овог термина, обично се подразумевају опscene и вулгарне речи, псовке, називи делова тела, телесне функције и сл. Водећи се праксом да употреба таквих речи и израза у јавној комуникацији није пристојна, корисници друштвених мрежа и креатори садржаја у дигиталним медијима развили су читав низ графичких, симболичких и др. стратегија да те речи прикрију не би ли, посредно, избегли њихову употребу или пак показали своју језичку креативност. Предмет нашег рада је каталогизација и анализа неких од најчесталијих начина да се табу речи у јавном дискурсу „камуфлирају“, било да се ради о њиховом скраћивању и свођењу на почетна слова, супституцији неког слова приближним или сличним знаком (или чак читаве речи неком другом сличном), до употребе различитих интерпункцијских и других графичких и типографских симбола у те сврхе. Циљ је да покажемо распрострањеност креативних начина да се одређене табу речи избегну и укажемо на различите тактике говорника српског језика да о одређеним речима и изразима размишљају кроз употребу различитих комуникативних елемената.

Кључне речи: табу речи, опscene речи, скраћивање, супституција, графика, јавни дискурс.

Ђорђе Оташевић
Институт за српски језик САНУ

НЕЕТИЧКИ (МАНИПУЛАТИВНИ) ЕУФЕМИЗМИ У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

У раду се еуфемизми деле на: етичке, неутралне и неетичке. Етички еуфемизми су еуфемизми који се користе због бриге о другим особама. Неутрални еуфемизми су еуфемизми који се користе због бриге о самој себи, без обмањивања других особа. Неетички еуфемизми су еуфемизми који се користе због бриге о самој себи кроз обмањивање других особа. Испитује се у којим се областима неетички еуфемизми најчешће јављају. Анализирају се механизми обмањивања.

Кључне речи: српски језик, јавни дискурс, еуфемизми, неетички еуфемизми, манипулација, механизми обмањивања.

Јелена Павловић Јовановић

Центар за научноистраживачки рад, Филолошко-уметнички
факултет Универзитета у Крагујевцу

ПРОСТОРНА МЕТАФОРА У ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ

19. ВЕКА НА ПРИМЕРУ ЖАНРА СТЕНОГРАФСКИХ БЕЛЕЖАКА

Према досадашњим истраживањима, просторна метафора заступљена је у домену јавне комуникације како у средњем веку (истраживања Слободана Павловића), тако и у савременом јавном дискурсу (Пипер 2001, Јанићијевић 2015). Циљ рада је праћење заступљености просторне метафоре у политичком дискурсу 19. века на примеру жанра стенографских бележака. Као корпус су узете *Стенографске белешке о седницама Народне скупштинске Краљевине Србије* из 1898. године. Овај документ је изабран јер, поред скупштинских дебата, садржи и законске текстове и друге предлоге, који су повод за скупштинску расправу. Утврђено је да просторне метафоре чине око две трећине свих пронађених предлошко-падежних значења у оквиру семантичког поља спацијалности. Просторна метафора може се наћи у оквиру протоколних формула (проћи на дневни ред), као и у оквиру устаљених израза (пасти на памет). Посебно је просторна метафора инвентивна у оквиру жанра скупштинских расправа, када је посланици користе као стратегију манипулације. Користе се метафоре као што су: ПРАВО ЈЕ ОГРАНИЧЕН ПРОСТОР КОГА ТРЕБА БРАНИТИ (*сћаићи на браник њрава*), ПОГРЕШАН ИЗБОР ЈЕ КЛИЗАВА СТАЗА (*новчане заводе сћаваљамо на једну клизаву сћазу*). Посебно је манипулативна просторна метафора када се односи на Александра Обреновића, који је концептуализован као Свети Дух, који бди над народом под њим.

Кључне речи: политички дискурс, 19. век, просторна метафора, стенографске белешке.

Наталија Панић Церовски
Филолошки факултет Универзитета у Београду

МАРКЕРИ ЕМФАЗЕ У ЕМИСИЈАМА РАЗГОВОРНОГ ТИПА
НА ТЕЛЕВИЗИЈИ У СРБИЈИ

Ово истраживање усмерено је на средства која говорник користи у сврху обележавања истицања неког дела свог учешћа у разговору. Анализом су обухваћена лексичка средства која функционишу као маркери емфазе (нпр. *(е) сад, као, њишја, знаш/џе шџа, да кажем(о), да вас њишам и сл.*), која могу (некад и паралелно) имати и друге дискурсне функције, као и маркери на супрасегментном нивоу – промене у темпу говора, гласноћи, висини гласа. Поред тога, посебна пажња усмерена је на аудитивна паралингвистичка средства којима се на различите начине у зависности од теме и контекста постиже својеврсно истицање поенте. Грађу за ово истраживање чине телевизијске емисије на српском језику у укупном трајању од пет сати, које су транскрибоване и где су анотирана супрасегментна обележја и паралингвистичке модификације гласа. Заступљене су емисије са политичким темама, али и са темама из свакодневног живота – одмор, путовања, међуљудски односи.

Кључне речи: јавни дискурс, разговорни дискурс, дискурсни маркери, маркери емфазе, српски језик, анализа конверзације.

Vesna Polovina
Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

U MEDIJSKOM LAVIRINTU — NAUČNO-POPULARNI TEKSTOVI
O KLIMATSKIM PROMENAMA

U radu analiziramo tekstove sa kojima se susrećemo u vezi sa klimom i klimatskim promenama u srpskoj štampi i javnim blogovima na internetu. Polazeći od jednog mogućeg spiska strategija manipulacije javnošću: skretanje pažnje, stvaranje problema i nuđenje rešenja tog problema, strategija postepenog uticaja tokom dužeg vremenskog perioda, strategija odlaganja za budućnost, posmatranje šire javnosti kao da je na nivou deteta pa se tako treba obraćati istoj, stavljanje naglaska više na emocije nego na racionalno mišljenje, držanje čitalaca u neznanju ili poluznanju, ubediti pojedinca da je kriv za svoje nedaće, jer nije sposoban niti čini napor da razume stvari na pravi način, poznavati psihološki i fizički pojedince bolje nego što oni sami to znaju, nastojimo da utvrdimo kako se jezički ovakve strategije ostvaruju kada su u pitanju „klimatske promene“.

Kao korpus će nam poslužiti kako novinski članci tako i tekstovi u različitim blogovima na internetu. Neke od smernica će biti odnosi naslova vesti i samih tekstova tih vesti o atmosferskom vremenu, zatim mogućnosti saznavanja informacija putem hipertekstova, i na kraju poređenje onih tekstova koji ističu katastrofičnost klimatskih promena i onih koji, nasuprot tome, umanjuju opasnost od datih pojava.

U lingvističkom pogledu, posmatramo frekvenciju nekih leksema u ovakvim tekstovima, zatim povezanost političkih usmerenja sa načinom opisivanja klimatskih tema, što je posebno važno s obzirom da i takav profil utiče na razumevanje i prihvatanje relevantnih tekstova, kao i poređenje nekih naučno-popularnih tekstova koji su osnova naše analize sa manjim brojem tekstova objavljenim u stručnim i naučnim časopisima.

U zaključku ćemo izneti naše shvatanje o tome koji jezički i diskursni postupci realno mogu da se utvrde u vezi sa navedenim strategijama manipulacije, koliko može prosečan pojedinac – primalac informacija, odnosno čitalac ovakvih tekstova da sam, ili uz pomoć svesne jezičke analize, izgradi svoje strategije razotkrivanja manipulacija, ako uopšte i može, i koliko mu eventualna upornost i trud mogu pomoći u tom medijskom lavirintu. Neki od ovih zaključaka će biti zasnovani i na intervjuima sa jednim brojem ispitanika.

Ključne reči: srpska štampa, klimatske promene, manipulacija, jezički lavirint, metodološka pitanja.

Милица Рабреновић
Институт за српски језик САНУ

САМОПРОМОЦИЈА У МЕДИЈСКИМ НАСЛОВИМА ТОКОМ
ПРЕДИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ 2023. ГОДИНЕ

У овом раду предмет истраживања јесу наслови у српским медијима с циљем да се укаже на језичко-стилска средства којима се остварује самопромоција политичких актера као једна од манипулативних стратегија које су биле заступљене током предизборног периода. Корпус чине наслови ексцерпирани са портала *Информера*, *Курира*, *Нове Ес* и *Н1* од 1. 11. до 17. 12. 2023. године. Наслови су тумачени са лингвистичког аспекта ослањајући се на критичку анализу дискурса. Комплементарност истраживања успостављена је с претходним у којем смо истакли манипулативне стратегије које су допринеле стварању негативне слике о политичким конкурентима, те смо на тај начин добили целокупну слику дискурса који се користио током предизборне кампање 2023. године.

Кључне речи: критичка анализа дискурса, медијски дискурс, легитимизација, манипулација, предизборна кампања, наслов.

Александра Савић
Самостални истраживач

ДИСКУРС СПОРАЗУМА НА ПРИМЈЕРУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У раду се испитују природа и језичке карактеристике споразума као правних, али и политичких аката, те њихов положај у анализи политичког дискурса. Корпус истраживања чине споразуми о сарадњи потписани између Републике Србије и Републике Српске у периоду од 2010. до данас, укључујући Споразум о специјалним и паралелним односима из 2010, Меморандум о споразумевању између Министарства просвете Републике Србије и Министарства просвјете и културе Републике Српске о сарадњи у области образовања из 2010, Меморандум о сарадњи између Владе Републике Србије и Владе Републике Српске из 2013, Споразум о сарадњи између Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Министарства просвјете Републике Српске из 2020, те Декларацију са свесрпског сабора из 2024. године. Анализа обухвата језичке особине ових докумената на свим нивоима, са посебним освртом на питање веза између Републике Српске и Републике Србије и њихово концептуализовање. Један од истраживачких задатака чини и одређивање односа потписника према српском језику и култури, као и анализа порука (како експлицитних тако и имплицитних) које оваква врста дискурса носи.

Кључне ријечи: политички дискурс, споразуми, специјални и паралелни односи, Република Српска, Република Србија.

Светлана Слијепчевић Бјеливук
Институт за српски језик САНУ

О ПРЕДСТАВЉАЊУ ЖЕНА У СРПСКОМ МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ

У овом раду, на примеру текстова из медија који тематизују развод, бавимо се језичко-стилским карактеристикама које су део презентовања жене. Корпус је ексцерпиран на основу корпуса ПДРС 1.0, а допуњен приватном архивом базираном на медијским порталима. Циљ рада је указати на огрешења о законске прописе који се односе на употребу родно осетљивог језика. На основу анализе, поставља се секундарни циљ: успоставити препоруке за погодније формулације када је реч о извештавању о овој теми.

Кључне речи: јавни дискурс, медијски дискурс, родно осетљив језик.

АСИНДЕТСКЕ РЕЧЕНИЦЕ У НАСЛОВИМА НОВИНСКИХ
ТЕКСТОВА – СИСТЕМСКО-ФУНКЦИОНАЛНА АНАЛИЗА

У овом раду разматрамо функцију асиндетских реченица у насловима новинских текстова. Имајући у виду то да се сажетост, концизност, редукована синтакса и сл. издвајају као битне карактеристике новинских наслова (Максимовић 2016), полазимо од претпоставке да ће асиндетске реченице концизније структуре бити адекватне за обликовање новинских наслова. Циљ анализе је утврдити на које се тачно начине кроз наслов у виду реченице без везника саопштава најбитнија информација из садржине новинског текста, како се информације распоређују у клаузама, и да ли се и како лексичким и интерпункцијским средствима истиче намеравано значење у наслову исказаном асиндетском реченицом, или те реченице остају двосмислене.

Теоријски оквир од којег полазимо је Халидејева системско-функционална граматика. У оквиру системско-функционалне анализе, прецизније, с обзиром на текстуалну метафункцију, разматрамо како су информације распоређене у наслову, путем анализе тематско-ремаатске структуре и начина успостављања реченичне кохезије, поготову када нема везника који би повезао клаузе и прецизирао значење наслова (реченице).

Методе које користимо су анализа корпуса и аналитичко-синтетичка метода. Корпус чини 118 новинских наслова исказаних двоклаузалним или троклаузалним асиндетским реченицама прикупљених из листова *Полићика*, *Данас* и *НИН* у периоду од 28. априла до 5. маја 2024. г.

Кључне речи: српски језик, синтакса, текстуална метафункција, тема, рема, реченична кохезија.

Тања Танасковић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

СУПСТАНДАРДНЕ ФРАЗЕОЛОШКЕ ЈЕДИНИЦЕ
У ОДАБРАНИМ КОЛУМНАМА У ИЗДАЊИМА СРПСКИХ ЛИСТОВА
НА ИНТЕРНЕТУ

У раду се бавимо супстандардним фразеолошким јединицама којима се појачава експресивност и емоционалност колумне. Фразеолошка грађа ексцерпирана је из одабраних колумни онлајн издања часописа *Данас*, *Политика*, *НИН*, *Блиц* и *Курир* током 2023. и 2024. године.

Колумна је у литератури препозната као језгро будућих медијских експеримената и узор према ком се обликују остали сродни публицистички жанрови (Станојевић – Мирков 2022). На лексичком плану одликује је изражен степен индивидуалне, жаргонске и друге обележене лексике. Тежња ка реализацији експресева манифестује се и у употреби фразеолошких индивидуализама/оказионализама. Имајући у виду значај колумне у савременом јавном дискурсу, те њену широку рецепцију, циљ нам је утврђивање 1) извора маркираних фразеологизама, 2) сигнификативног значења фразеологизама, 3) мотивације (унутрашње форме) фразеологизама и 4) њихових прагматичких ефеката у текстовима колумни. На прагматичком плану акценат ће бити на утврђивању конотативне лексичке експресивности, која је у вези са повишеним степеном емоционалности и тоналности читавог жанра и превасходно је негативног тоналитета.

Кључне речи: колумна, фразеолошки индивидуализми / оказионализми, експресивност, јавни дискурс.

Бојана Томић
Институт за српски језик САНУ

СВЕ ПРШТИ ОД ПРШТАЊА – УПОТРЕБА ГЛАГОЛА *ПРШТАТИ*
У НАСЛОВИМА ЕЛЕКТРОНСКИХ МЕДИЈА

У раду се на корпусу наслова пронађених на девет домаћих медијских сајтова анализира употреба глагола *прштити*. Овај глагол се најчешће јавља у медијима таблоидног карактера. Наслови су углавном из извештаја о спортским догађајима (утакмицама) или у вези са познатим личностима (опис неке личности, приказ свађе и сукоба и сл.). Глагол је звучан и експресиван, и стога погодан за употребу у насловима таблоида. У највећем броју случајева реализује секундарна значења, уз додатна нова која не наводе актуелни речници.

Кључне речи: *прштити*, наслови, таблоиди, експресивна лексика.

Светлана Томић

Факултет за стране језике, Алфа БК Универзитет, Београд

„ВЕПЕНИЗАЦИЈА ЈЕЗИКА“: ЈАВНИ ДИСКУРС
О РОДНО ОСЕТЉИВОМ ЈЕЗИКУ

Од пролећа 2021, када је Влада Републике Србије усвојила Закон о родној равноправности, у штампаним и онлајн медијима, на телевизији и радију, могла се пратити оштра поларизација ставова струке према родно осетљивом језику, чија је употреба у поменутом закону одређена као обавезна у администрацији, медијима и образовању. У овом раду се испитује концептуална и лингвистичка „вепенизација језика“ (енгл. *language weaponization*), тј. коришћење речи, дискурса и језика у било којој форми са циљем да се нанесе штета другим људима. Грађу за истраживање чине превасходно текстови објављени у штампаним и онлајн медијима као и научни текстови публиковани у зборницима и научним часописима. Уочава се непоштовање професионалних стандарда, коришћење псеудонаучних аргумената и пропаганда говора мржње.

Кључне речи: јавни дискурс, медијски дискурс, научни дискурс, цензура, дезинформације, пропаганда, вепенизација језика.

Татјана Трајковић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

СТАТУС ДИЈАЛЕКТА У ГОВОРУ МЛАДИХ СА ЈУГА СРБИЈЕ
НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

Предмет интересовања у овом раду јесу друштвене мреже на којима млади људи имају популарни статус личног профила (инфлуенсери), те тако и директан утицај на ширу јавност различитог узрасног нивоа. Пажња је усмерена ка инфлуенсерима са подручја призренско-тимочког говорног подручја. Утврђује се језичка структура којом се служе и језичка средства која користе у комуникацији са својим пратиоцима. Анализираће се заступљеност дијалекта као и однос стандардних и дијалекатских елемената у говору инфлуенсера. Циљ рада је да се прегледом и анализом дијалекатских црта утврди функционалност дијалекта у комуникацији инфлуенсера са пратиоцима на друштвеним мрежама.

Кључне речи: српски језик, дијалекат, говор младих, диглосија, друштвене мреже.

Горан Милашин
Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци

КОНСТРУКЦИЈА *НЕБЕСКИ НАРОД*
У СРПСКОМ ЈАВНОМ ДИСКУРСУ

У раду се говори о употреби синтагме *небески народ* у српском јавном дискурсу. Ова конструкција, у чијој је подлози идеја о Србима као небеском народу, повезује се примарно са предањем о Косовском боју, али је она с временом добијала различите конотације. Задатак овог истраживања јесте да се из угла критичке анализе дискурса утврди у којим се све контекстима појављује ова синтагма, те да се размотре прагматичко-стилистичке функције њене употребе.

Кључне ријечи: небески народ, српски јавни дискурс, Срби, критичка анализа дискурса, прагматичко-стилистичке функције.

ВРЕДНОСНИ СУДОВИ ГОВОРНИКА О НАЧИНУ ИЗГОВОРА ПОЈЕДИНИХ РЕЧИ У СТАНДАРДНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Предмет овог истраживања су вредносни судови говорника српског језика с различитих дијалекатских подручја о начину изговора појединих речи страног порекла (попут *асистент*, *диригент*, *континент*, *телевизија*, *акумулатор*, *ретровизор* и др.) у стандардном српском језику. Циљ истраживања је да сагледамо како говорници перципирају наведени сегмент акценатске норме стандардног српског језика и у којој га мери сматрају прихватљивим. Корпус је прикупљен помоћу упитника посебно конципираног за потребе овог истраживања, у којем су се нашли звучни записи претходно наведених типова речи, изговорених у складу с нормативним правилима стандардног српског језика, које смо ексцерпирани из различитих телевизијских емисија, а од испитаника је тражено да након слушања одабраних примера оцене њихово звучање у погледу одређених критеријума: нпр. прихватљивости, стандардности, али и блискости њиховом језичком осећају. Испитаници су напослетку имали могућност да своје одговоре образложе. Резултати до којих смо дошли биће подвргнути квантитативној анализи, која ће нам омогућити да сагледамо да ли се вредносни судови говорника с различитих дијалекатских подручја разликују. Ово истраживање може бити од користи за разумевање језичких преференција савремених говорника српског језика, а може послужити и као смерница за разматрање потенцијалних праваца адаптације акценатске норме.

Кључне речи: вредносни судови, акценатска норма, стандардни српски језик, јавни дискурс.

ЈАВНИ ДИСКУРС У СРБИЈИ

Национални научни скуп с међународним учешћем
Институт за српски језик САНУ, Београд
1. новембар 2024.

КЊИГА САЖЕТАКА

За издавача
Институт за српски језик САНУ

Лекџура и корекџура
Весна Ђорђевић
Слободан Новокмет
Миљана Чопа

Припрема за шптамју
Давор Палчић

Шптамја:
Службени гласник, Београд

Тираж 40 примерака

ISBN-978-86-82496-07-6
CIP

CIP

